

ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ISSN: 2458-7559

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18560/cukurova.21>

CİLT 2, SAYI 1, YAZ 2016

s. 66-78

BİR RESİM SERGİSİNDEKİ ZİYARETÇİLERİN KÜLTÜREL YAŞANTI OLARAK YAŞADIKLARI SÜRECE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ (ADANA İLİ ÖRNEĞİ)¹

Handan NARİN²

Özet

Günümüzde müze ve galeri mekânları, sanat eğitimi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu mekânlarda ziyaretçilerin yaşadığı süreç, hem formal, hem de informal eğitim süreci olarak görülmektedir. İzleyici ile mekânda yer alan ürünler arasında kurulan iletişim, aynı zamanda estetik deneyim olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç bilişsel algı ve duyuşsal algılamamanın bütünleşmesi ile kültürel bir yaşantı oluşturarak kişide etkiler bırakmaktadır. Kültürel yaşantı olarak kavramsallaştırılan bu sürecin ziyaretçi görüşlerine göre incelenmesi çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır. Bu araştırma; Adana 75. Yıl Sanat Galerisi'nde 16-30 Kasım 2012 tarihleri arasında düzenlenen sanatçı Mustafa Okan'ın "Yangın Öyküleri" adlı resim sergisindeki ziyaretçilerin sergi boyunca bir sanat ürününü anlama sürecine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca sanat eğitimi alan ve almayan ziyaretçilere göre bu görüşlerin değişip değişmediğine bakılmıştır. Veriler nitel yöntem kullanılarak, görüşme tekniği ile toplanmıştır. Daha sonra, elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bu araştırma doğrultusunda, sergiye gelen ziyaretçilerden rastgele seçilen 13 kişiyle görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda; resim sergisine gelen ziyaretçilerin manevi yaşantılarını harekete geçiren, estetik deneyim elde etme fırsatı sağlayan ve zihinsel sürecin aktif olarak çalıştığı bir öğrenme olanağı elde ettikleri kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müze, Galeri, Resim Sergisi, Kültürel Yaşantı, Süreç

AN INVESTIGATION OF VIEW PAINTING EXHIBITION VISITORS IN LIVED FOR AS LONG AS CULTURAL LIFE STYLE (ADANA SAMPLE)

Abstract

Nowadays, museum and gallery spaces are very important in terms of art education. The process which was experienced in this places by visitors as education process, is seen both formal and informal. The communication which is formed between the product and the visitors in the space, is also named as aesthetic experience. Forming a cultural live with the integration of the cognitive and sensitive perception, this process influence on the visitor. According to the view of the visitor, the analysis of this process which is conceptualized as a cultural life accounts for the basic problem

¹ Bu çalışma 05-07 Eylül 2013 tarihlerinde Eskişehir'de gerçekleştirilen 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda (Uluslararası Katılımlı) sunulan "Bir Resim Sergisindeki Ziyaretçilerin Kültürel Yaşantı Olarak Yaşadıkları Sürece İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı sözlü bildirisinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

² Araş. Gör., Çukurova Üniversitesi, e-posta: hnarin@cu.edu.tr

of the study. This study aimed to analyse the opinion of the visitors' about the process of understanding an artwork during the exhibition of Mustafa Okan, named "The Stories of Fire", held on between November 16 and November 30, 2012. At the same time, this study aimed to analyse if the visitors's opinions change or not according to their educational backgrounds. By using the qualitative method the data has been gathered with interview. After that, the obtained data will be analyzed in terms of content analysis. Throughout this study, we have interviewed with 13 visitors who were selected randomly among the participants who came the exhibitions. As a result of the research; visitors to the art exhibition, raises spiritual life which provides the opportunity to obtain their raises the opportunity of learning it was concluded that the obtained process is actively working.

The result of this study demonstrated that the experience of visiting an art exhibition- questioning and understanding process of an artwork- rises a visitor's spiritual and aesthetic experience and provides an active learning process.

Key Words: *Museums, Gallery, Exhibition of Art, Cultural Life, Process*

GİRİŞ

Son yıllarda müze ve galeri mekânları kitle kültürünün vazgeçilmez elemanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sergilenen nesnelere, yapılan düzenlemeler, yaydıkları enformasyon, beş duyuyla hitap eden, yaşantıları harekete geçiren sanat ürünlerine kadar her şey, gündelik yaşantı ile kültürün bulunduğu toplumsal bir alanı oluşturmaktadır. Bu alan içerisinde izleyicilerin yaşadığı süreç hem formal hem de informal eğitim süreci olarak görülmektedir. Çalikoğlu (2009:7) müze pedagojisi olarak tanımladığı bu mekânlardaki ilişkiyi şöyle açıklar:

Esin perilerinin tapınağı olmaktan kurtulan bu mekânlarda, yüksek kültürün kendinden menkul yapıtlarının dili çözülüyor, görmenin ve öğrenmenin temel yolları sorgulanıyor, adına sanat ya da bilgi dediğimiz olgunun sınırları aralanmaya çalışılıyor. Geri dönülmez bir etkileşim içerisinde müzeler kültürü, kültürde müzeyi geniş çaplı bir hacimle kuşatıyor.

Sanatta insanın yeri düşünüldüğünde, her ikisinin ayrılmaz bir parça olduğu görülmektedir. İnsanın, yaşadığı mekândan giydiği elbiseye kadar her noktada sanatla karşılaşmaktadır. Toplumsal yaşamı etkileyen ve kültürel değerleri besleyen sanat, toplumdan ve toplumun işleyişinden ayrı düşünülemez. Toplumun bir parçası olan kültür de sanatla ve sanat eserinde yaratılan üslup, anlam, ifade, içerik, konu gibi niteliklerin etkisiyle şekillenen bir olgudur.

Birbirini sürekli olarak besleyen bu olgular yeni bir fikir, düşünce ya da anlamların gelişerek ortaya çıkmasına yardımcı olabilmektedir. Sanat eseri, bir insanın bilincinde aracısız olarak doğar, anlam kazanır, kuşkusuz bu arada toplumun ya da içinde yaşadığı dönemin genel kültürüyle bütünleşerek gelişir (Read, 1981:105). Bu kültürel alan içerisinde insan, somut sanat yapıtları, sanatçı yaratımları, çeşitli üslup, akım ve yaratım yöntemleri karşısında doğrudan doğruya bir deneyim sonucu, yorumlama ve değerlendirme becerisiyle birlikte sanatın bilgisini özümleyebilme olanağı elde eder. İnsanın bu olanağı değerlendirildiğinde, yaşadığı süreç hem formal hem de informal eğitim süreci olarak görülmektedir.

Gerçek şeylerle çalışmak; karşılaştırma yapmak, anımsamak, ilişki kurmak, sınıflandırmak, sorgulamak, somut gözlemlerden soyut kavramlara geçmek, bilinenden bilinmeyene uzanmak, belirgin gözlemlerden genellemelere ulaşmak da dâhil olmak üzere her türlü düşünmenin gerçekleşmesini sağlar. Müze ve galerilerde bu süreçlerin gerçekleşmesinin biricik özelliği, duyularımızın hemen hemen istem dışı olarak kullanılmasıyla bağlantılı olarak kendiliğinden gerçekleşmesidir. Öğrenme, daha az beceri gerektirir, daha eğlenceli ve gerçekten keşfedici olur (Hooper-Greenhill, 1999:127).

Bu bağlamda, çok çeşitli sanat ürününü bünyesinde barındıran galeriler ve müzeler bireyler için öğrenme olanağı sunduğu gibi yeni bir sanat kültürü oluşma sürecinde de etkin rol oynamaktadırlar. “Sanat eserleri içgörülerimiz ve düşlemlerimiz için bize hareket noktaları sağlarlar. Parfümün her bireyin kişisel kimyasında farklı tepki yarattığı, dolayısıyla onu süren her kişide hafifçe farklı bir kokusu olduğu gibi, sanat da onu gören her bireyde farklı tepkiler uyandırır” (Gartenhaus, 2000: 69-70).” Yaşanan bu etkileşimler ile birlikte sorgulamalar, düşünceler artar ve zihinsel süreç aktifleşir. Bireyin yaratıcı düşünmesine katkı sağlayan bu süreç, farkında olmadan bireyin farklı yaşantılar geçirmesine de katkı sağlar.

Böylece bu mekânlarda, izleyici ile ürünler arasında kurulan iletişim, estetik deneyim olarak adlandırılmaktadır. Bilişsel algı ve duyuşsal algılaşmanın bütünleştiği bu süreç, kültürel bir yaşantı oluşturarak kişide kalıcı etkiler bırakmaktadır.

Galeriler de bu yönüyle önemli bir eğitim alanı olarak kabul edilmektedir. Maddi ve manevi kültürün bir araya geldiği bu mekânlar, kültür/sanat değerlerinin sunulduğu, sanatın bilgisinin doğrudan veya dolaylı olarak iletildiği merkezlerdir. Galerilerde ziyaretçiler sanat nesnelerini görerek, duyarak, dokunarak, sezerek ve “Neden, nasıl, kim, anlatılan ne?, neden böyle yapılmış?” gibi sorular sorarak zihinsel bir süreç yaşarlar. Bu süreç sonunda, bilişsel algı ve duyuşsal algılaşmanın birleşmesiyle kalıcı öğrenme gerçekleşir.

Problem Durumu

Son yıllarda ülkemizde müze ve galeri eğitiminin önemli ve geniş yelpazesi olan bir araştırma alanı olduğu görülmektedir. Bu mekânlarda ziyaretçilerin sanat ürünleri karşısında yorumlama, anlamlandırma, çıkarımda bulunma ... gibi geçmiş yaşantıları harekete geçiren zihinsel süreci ve sanat kültürü oluşmasını sağlayan deneyimi oldukça önemli görülmektedir. Ayrıca edinilen deneyimin sanat eğitimi alan ile almayan ziyaretçilere göre nasıl olduğu merak konusudur.

Bu bilgilerden yola çıkarak, kültürel yaşantı olarak kavramsallaştırılan bu sürecin, ziyaretçi görüşlerine göre incelenmesi ve sanat eğitimi alma durumlarına göre bu görüşlerin değişip değişmediğinin ortaya konması, çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Amaç

Bir resim sergisindeki izleyicilerin sergi boyunca yaşadıkları sürece ilişkin görüşlerini incelemek, sanat eğitimi alma durumlarına göre görüşlerin değişip değişmediğini ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Model

Bu çalışma, Nitel (yorumlayıcı) araştırma modelinden, durum çalışması desenine uygun olarak yürütülmüştür. “Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin etkenler bütüncül yaklaşımla ele alınır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri, ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Durumlar farklı olduğu için sonuçların genellenmesi söz konusu değildir” (Yıldım & Şimşek, 2011:77).

Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırma evrenini, Adana 75. yıl Sanat Galerisi’nde 16-30 Kasım 2012 tarihleri arasında düzenlenen sanatçı Prof. Mustafa Okan’ın «Yangın Öyküleri» adlı resim sergisine gelen *farklı yaşlardaki (13-82 yaş)* kişiler oluşturmaktadır. Araştırmada evreninin tamamına ulaşmanın zaman ve ekonomik olanaklar açısından mümkün olmaması nedeniyle, örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın nitel bir boyutunun olması nedeniyle nitel araştırma geleneği içinde yer alan *ve olasılık temelli olmayan örneklem tekniklerinden, amaçlı örneklemenin bir türü olan ölçüt örneklemesine* başvurulmuştur.

Ölçüt örnekleme; temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011:112). Bu araştırmada görüşülecek kişilerin seçiminde; “sanat eğitimi almış ve almamış olmak” ölçüt olarak alınmıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda çalışma grubunu; sergiye katılan farklı yaştaki ziyaretçilerden seçilmiş, on üç kişi oluşturmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin sekizi kadın, beşi erkektir. Yedisi sanat eğitimi almış, altısı ise sanat eğitimi almamıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada görüşme veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme sözlü olarak sürdürülen bir iletişim türüdür. Araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi sağlar. Görüşme sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 119).

Veri toplama aracı, soruların açık uçlu olduğu, bir kısmının altında alternatif sorular ve sondaların yer aldığı, 14 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formundan oluşmaktadır. Görüşme formu oluşturmak için alanyazın taraması yapılmış, araştırmanın amacı, alt amaçları doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken formda yer alacak soruların araştırmanın genel amacına ve alt amaçlarına paralel olmasına dikkat edilmiştir. Formun kapsam geçerliliği ile ilgili olarak sanat eğitimi alan ve almayan ziyaretçilerden oluşan bir grup ile pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma esnasında ve sonrasında görüşme yapılan kişilerden, bir sanat eğitimi uzmanından ve nitel araştırma deseninde uzman bir kişiden de soruların içeriği, sırası ve ifadelerin anlaşılabilirliği konusunda fikir alınarak, geribildirimler sonucunda sorular düzeltilmiştir. Hazırlanan sorular açık uçlu olup, soruların bir kısmının altında alternatif sorular ve sondalar yer almaktadır.

Görüşmede kişilerin sergiye gelme amaçları, sıklıkları; sergiyi dolaştıkları süre boyunca hissettikleri, düşünceleri ve galeri salonunda yer alan resimlerde dikkatlerini çeken noktalar üzerinde durulmuştur.

Verilerin Toplanması

Görüşmeler, katılımcılara konu hakkında bilgi verilerek, kişilerin uygun gördüğü zamanlarda, galeri salonunda görevli odasında yapılmıştır. Görüşme için uygun ortamın hazırlanmasına (sessizlik, ışık düzeni, sıcaklık...) özen gösterilmiştir. Sanat eğitimi alan ya da almakta olan ziyaretçilerle yapılan görüşmeler 25-40 dakika arasında sürerken, sanat eğitimi almamış ziyaretçilerle yapılan görüşmeler 10-20 dakika arasında sürmüştür. Not alınarak ve ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kaydedilmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı daha önceden hazırlanmış olan soruları sırasıyla katılımcılara yöneltmiş ve katılımcıların soruların çağrıştırdığı bilgileri vermeleri için gerekli sessizliğin sağlanması ve konuşmalarını teşvik için aktif dinleme tepkilerini kullanmaya özen göstermiştir. Görüşmeler katılımcıların izni alınarak teyp kasetine kaydedilmiştir. Daha sonra bu kayıtlar bilgisayar ortamında yazılı metin haline getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme yoluyla elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Strauss ve Corbin (1990) içerik analizinin ilk ve önemli aşamaları olan açık ve seçici kodlama süreci takip edilmiştir (Akt, Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Buna göre, öncelikle her bir görüşme sorusuna, her bir öğrencinin verdiği yanıtlar bir araya getirilmiştir. Böylece, aynı soru ya da konu hakkında farklı kişilerin görüşleri arasında benzerlik ve farklılıkları görmek ve ortak ve farklı temaları belirlemek mümkün olmuştur.

Yazılı hale getirilen görüşme verileri metin haline getirilmiş, metin birkaç kez okunmuş ve olası kodlarla ilgili notlar metnin sağ tarafında yazılmıştır. Kodlama yaparken ilgili literatür, araştırma

ve görüşme soruları da göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca, metne dayalı olarak ziyaretçilerin kullandığı bazı kavram ve ifadeler ile araştırmacının sanat eğitiminde bir uzmanın da görüşünü alarak keşfettiği kavramlarda kod olarak kullanılmıştır. İkinci olarak ise, kodları birleştirecek temalar üzerinde düşünülüp bulunan temalar not edilmiştir. Daha sonra oluşan kodların ve temaların listesi oluşturulmuştur. Hangi kodların hangi temalar altında toplanacağına da bu aşamada karar verilmiştir. Kodlama aşamasından sonra ortaya çıkan kavram ve temaların sunumunda grafik, tablo ve şekiller kullanılabilir. Buna göre içerik analizi sonucunda ortaya çıkan kavram ve temaların sunumunda tablolardan yararlanılmıştır. Analizden elde edilen bulgular böylece betimlenmeye hazır hale getirilmiştir.

Verilerin raporlaştırılmasında var olan durumu betimlemek esas alınmıştır. Yapılan görüşmede ziyaretçilerin bakış açısını yansıtmak için alıntılara yer verilmiştir. Katılımcıların isimleri gizlenerek çalışmada kod isimler kullanılmıştır. Sanat eğitimi alan ya da almakta olan ziyaretçiler "Y" harfi; sanat eğitimi almamış ziyaretçiler ise "N" harfi ve numara verilerek kodlanmıştır (Y1, Y2; N1, N2...). Analiz boyunca sanat eğitimi alan ve almayan ziyaretçiler arasında benzerlik ve farklılıklar olup olmadığı göz önünde bulundurulmuştur.

BULGULAR

Görüşme Yapılan Ziyaretçilerin Sergiye Gelme Sıklığına İlişkin Bulgular

Görüşme sorularından ilki, sergilere ziyaretçilerin ne kadar sıklıkla geldiğini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Sonuçlar Tablo 1'de detaylı olarak incelenmiştir.

Tablo 1. Ziyaretçilerin Sergiye Gelme Sıklığı

Ziyaretçilerin Sergiye Gelme Sıklığı	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Her zaman	4	57,1	-	-
Sık sık	2	28,0	1	16,6
Nadiren	1	14,0	5	83,3

Tablo 1'de, sanat eğitimi almış ziyaretçilerin sergiye daha sık katıldığı, sanat eğitimi almayan ziyaretçilerin ise daha az katıldığı görülmektedir.

Ziyaretçilerin Sergiye Gelme Amaçlarına İlişkin Bulgular

Görüşme sorularından 2. soru, ziyaretçilerin sergiye gelme amacını öğrenmek için sorulmuştur.

Tablo 2. Ziyaretçilerin Sergiye Gelme Amaçları

Ziyaretçilerin Sergiye Gelme Amaçları	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Bilgi edinme	6	85,7	1	16,6
Bakış açısı geliştirme	5	71,4	-	-
Teorik-uygulama	3	42,8	-	-

Mesleki gereklilik	3	42,8	-	-
Merak duyma	2	28,0	2	33,3
Keşfetme	2	28,0	-	-
Zevk alma	-	-	3	50,0
İlgi duyma	-	-	2	33,3

Tablo 2’de görüldüğü üzere; sanat eğitimi alan ziyaretçiler daha çok sergiye bilgi edinmek için (f:6); sanat eğitimi almayan ziyaretçiler ise zevk aldıkları için geldiklerini söylemişlerdir (f:3).

Ziyaretçilerin Sergiyi Gezerken Oluşan Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin sergiyi gezerken oluşan düşünceleri incelendiğinde, sergi salonundaki resimleri tanımaya ve anlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ziyaretçilerin Sergiyi Gezerken Oluşan Düşünceleri

Ziyaretçilerin Sergiyi Gezerken Oluşan Düşünceleri	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Sanatçı resimlerde ne anlatmış?	3	42,8	5	83,3
Sanatçı ne yapmış?	2	28,0	3	50,0
Sanatçı neden yapmış?	1	14,0	1	16,6
Sanatçı resimleri nasıl yapmış?	1	14,0	1	16,6

Tablo 3’te görüldüğü üzere, sanat eğitimi alan ve almayan ziyaretçilerin yarıdan fazlası (f:8) sergi salonunda sanat ürünleri ile karşılaştıklarında sanatçının resimlerde ne anlatmış olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca ziyaretçilerin sergiyi gezerken oluşan düşünceleri arasında, mekânda yer alan sanat ürünlerini tanıma çabasına girdikleri görülmektedir. Bu süreç, alt başlıklar halinde ‘Resmi Tanıma Biçimleri’ olarak, Tablo 4’te incelenmiştir.

Tablo 4. Ziyaretçilerin Resmi Tanıma Biçimleri

Ziyaretçilerin Resmi Tanıma Biçimleri	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Çıkarımda bulunma/anlam	3	42,8	3	50,0
Benzetme	4	57,1	4	66,6
Betimleme				
• Biçimsel olarak betimleme (renk, leke değeri, boyut, zıtlık)	5	71,4	2	33,3

• Kurgu ve kompozisyon olarak betimleme	3	42,8	3	50,0
• Konuyu betimleme	3	42,8	2	33,3
Sanatçı hakkındaki düşünceler	2	28,0	-	-

Tablo 4'te ziyaretçilerin resmi tanıma biçimlerinin iki grup arasında farklılık gösterdiği görülmektedir. Sanat eğitimi alan ziyaretçilerin en çok resmi biçimsel olarak betimleyerek tanımladıkları görülürken (f:5), sanat eğitimi almayan ziyaretçilerin daha çok resimleri incelerken benzetme yaptıkları ortaya çıkmıştır (f:4).

- **Ziyaretçilerin Resmi Tanıma Biçimlerinden Yaptıkları Benzetmeler**

Ziyaretçilerin, resimlerde yer alan nesnelere, lekeleri kendi deneyimlerinden ve yaşantılarından yola çıkarak yaptıkları benzetmeler Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Ziyaretçilerin Resmi Tanıma Biçimlerinden Yaptıkları Benzetmeler

Ziyaretçilerin Resmi Tanıma Biçimlerinden-Benzetmeler	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Sorgulayan adam	2	28,0	-	-
Silah	-	-	2	33,3
Savaş	1	14,0	2	33,3
Melek figürü	1	14,0	1	16,6
Kral tacı	1	14,0	1	16,6
Hükümdar	-	-	2	33,3
Hayvana benzetme (Geyik, dinazor, akbaba)	-	-	3	50,0

Tablo 5'te betimlendiği üzere, sanat eğitimi alan ziyaretçilerin yaptığı benzetmeler daha soyut, anlam yükleyen benzetmeler iken, sanat eğitimi almayan ziyaretçiler daha çok doğadan varlıklara benzetme yaptıkları görülmüştür.

- **Kurgu ve Kompozisyon Olarak Betimleme**

Bu temada, sergiye gelen ziyaretçilerin sanat çalışmalarında yer alan figür ve imgeleri, önceki görsel deneyimlerinden yararlanarak tanımladıkları görülür.

Sanat eğitimi alan ziyaretçilerin, sanat eleştirisi, sanat felsefesi gibi derslerden edindikleri bilgiler doğrultusunda olayın kurgusunu anlatıp, biçimsel olarak tablodaki kompozisyon hakkında yorum yaptıkları; *sanat eğitimi almayan ziyaretçilerinde*, "nasıl yapmış, niye yapmış, resmin içindekiler neye benziyor... gibi sorularla resmin daha çok içeriğindeki kurguyu canlandırma yoluna gittikleri görülmektedir.

"Lekelerin değerleri, bazı yerlerde insan figürünü çok belirgin yaparken, bazı yerlerde çok silik yapmış. Bundan ötürü kaybolan "hiçlik-var olma" gibi kavramları düşündüm. Kullandığı açık değerler aslında kaybettiğimiz değerler, karanlıkta kalanlar ise, zihnimizde kalan değerler gibi" (Y3).

“Resimlerde genelde siyasi bir olayın anlatıldığını, sanatçının kargaşa ortamını mı betimlemeye çalıştığını ve bize vermek istediği mesajın bu doğrultuda olduğunu düşündüm”(N1).

• **Ziyaretçilerin Sergiyi Gezerken Oluşan Resmi Tanıma Biçimlerinden Konuya Yönelik Betimlemeleri**

Ziyaretçiler, en çok sanatçının neyi anlatmış olduğuna ilişkin betimlemelerde bulunmuşlardır.

Tablo 6. Ziyaretçilerin Konuya Yönelik Betimlemeleri

Ziyaretçilerin Konuya Yönelik Betimlemeleri	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Dini ve Siyasi Konular	2	28,0	1	16,6
Var Olma/Ölüm-Yaşam	3	42,8	1	16,6
Kaybolan Değerler	2	28,0	-	-
Liderlik-Hüküm Sürme	2	28,0	1	16,6
Tarihi Savaş Sahnesi	-	-	3	50,0

Tablo 6 incelendiğinde; sanat eğitimi alan ziyaretçiler var olma /ölüm-yaşam gibi konular üzerinde(f:3) yoğunlaşırken, sanat eğitimi almayan ziyaretçiler en fazla sanat çalışmalarında tarihi bir savaş sahnesi (f:3) gördüklerini belirtmişlerdir.

Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Ziyaretçilerin Resimlerde Dikkatlerini Çeken Noktalara İlişkin Bulgular

Sanat eğitimi alan ve almayan ziyaretçilerin resimlerde dikkatlerini çeken noktalara ilişkin görüşleri de farklılık göstermektedir.

Tablo 7. Ziyaretçilerin Resimlerde Dikkatini Çeken Noktalar

Ziyaretçilerin Resimlerde Dikkatini Çeken Noktalar	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Resimdeki İmge (Melek Figürü)	4	57,1	2	16,6
Resimlerin Rengi (Siyah-Beyaz Olması)	3	42,8	4	16,6
Denge	3	42,8	-	-
Anlam	3	42,8	3	50,0
Yangın ve Küller	1	14,0	2	33,3
İyilik-Kötülük Teması	-	-	2	33,3

Tablo 7’de görüldüğü gibi, sanat eğitim alan ziyaretçilerin resimlerde en çok dikkatlerini çeken öge imge iken (f:4), sanat eğitimi almayan ziyaretçilerde resimlerin rengi olmuştur (f:4). Her iki grup ile de yapılan görüşmelerden ilgili alıntılara aşağıda yer verilmektedir:

“Siyah- beyaz olması, bazı nesnelere her resimde kullanılması, dengenin çok iyi kullanılması. Resimler arasında matematiksel bir denge var sanki”(Y8).

“Üst kısımlarda dolaşan hep bir şeyler yapan melek figürü var. ‘Ateşten Gömlek’ resmindeki gibi yukarıda müdahale eden kişi ve yangın dikkatimi çekti. Hep figür üst tarafta alt tarafta bir serzeniş var.”(Y10).

“Yangın, iyilik-kötülük en çok dikkatimi çeken temalar” (N5).

“İlk başta resimlerin boyutu dikkatimi çekti. Sonra neden siyah-beyaz resim, dedim. Resimlerde her resimde kullanılan uçan melek gibi bir şey de dikkatimi çok çekti” (N6).

“Yanık yapılar, yani köprü, apartman yangını daha çok yangınla alakalı şeyler ilk başta aklıma geldi ama bunun arkasında başka bir şey söylemek istemiş de dedim. Bu yapı yanmış, ama yıkılmamış yapılar. Enkaz var, ama hepsi hayatta. Belki de belirli bir değeri anlatıyor, insani değerleri aklıma getirdi. Çok karmaşık duygular yaşadım” (N12).

Resimlerde Ziyaretçilerin Olumsuz Eleştirisi Getirdikleri Noktalara İlişkin Bulgular

Sergiye gelen ziyaretçilere resimleri nasıl buldukları sorulmuş, ziyaretçilerin verdikleri cevapların çoğu olumsuz yönde olmuştur. Bu doğrultuda yanıtlar kodlanmış ve olumsuz eleştirisi temasında toplanarak tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ziyaretçilerin Resimlere Olumsuz Eleştirisi Getirdikleri Noktalar

Ziyaretçilerin Resimlere Olumsuz Eleştirisi Getirdikleri Noktalar	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Siyah rengin yoğun kullanılması	2	28,0	3	50,0
Tekrarın olması	2	28,0	-	-
Lekelerin dağınık olması	2	28,0	-	-

Tablo 8’de görüldüğü üzere ziyaretçiler genel olarak resimlerin biçimsel özelliklerine ilişkin olumsuz eleştirisi getirmişlerdir. Ziyaretçiler tarafından en çok siyah rengin resimlerde yoğun olması (f:5) tekrar edilmiştir.

Sanat eğitimi alan 1 kişi, sanat eğitimi almayan ise 3 kişi, resimlerde olumsuz eleştirisi getirilecek bir nokta olmadığını söylemişlerdir.

Ziyaretçilerin Sergilenen Ürünler Arasında Beğendikleri Resimler ve Beğenme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Sergiye gelen ziyaretçilere sergilenen ürünler arasında en beğendikleri resimlerin olup olmadığı sorulmuş, daha sonra da beğendikleri bir resim varsa neden beğendiklerini açıklamaları istenmiştir. Bu doğrultuda, katılımcıların verdikleri cevapların farklılık gösterdiği görülmektedir. Sonuçlar Tablo 9 ve 10 ‘da sunulmuştur.

Tablo 9. Ziyaretçilerin Sergilenen Ürünler Arasında Beğendikleri Resimler

Ziyaretçilerin Sergilenen Ürünler Arasında Beğendikleri Resimler	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7	Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6
--	--	---

	f	%	f	%
'Önü Okyanus Arkası Mezarlığa Bakıyor'(Resim 5)	4	57,1	1	16,6
'Temmuz Yangını' (Resim 6)	2	28,0	1	16,6
'Bir Çöl Yangını' (Resim 7)	2	28,0	1	16,6
'Dağlardaki Çoban Ateşi Değil' (Resim 8)	1	14,0	1	50,0
'Kendi Küllerinden Doğmak' (Resim 9)	-	-	1	33,3
'Ateşten Gömlek' (Resim 3)	-	-	1	33,3

Tablo 9'da görüldüğü üzere, Sanat eğitimi alan ziyaretçiler en çok 'Önü Okyanus Arkası Mezarlığa Bakıyor'(Resim 5) isimli resmi beğenirken (f:4), sanat eğitimi almayan ziyaretçilerin beğendikleri resimler çeşitlilik göstermektedir.

- **Ziyaretçilerin Resimleri Beğenme Nedenlerine İlişkin Bulgular**

Tablo 10. Ziyaretçilerin Resimleri Beğenme Nedenleri

Ziyaretçilerin Resimleri Beğenme Nedenleri	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7		Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6	
	f	%	f	%
Biçimsel özelliklerini beğenme	5	71,4	-	-
Anlamın yoğun olması ve düşündürmeye yöneltmesi	4	57,1	3	50,0
Yaşantıyla ilişkilendirme	2	28,0	2	33,3

Ziyaretçilere resimlerin hangi yönünü beğendikleri sorulduğunda; sanat eğitimi alanlar, en çok resmin biçimsel özelliklerini (denge, leke değerleri, zıtlık, bütünlük vb.) söylerken (f:5), sanat eğitimi almayan ziyaretçiler ise bir resimde anlamın yoğun olması ve düşündürmeye yöneltmesi (f:3) cevabını vermişlerdir.

Ziyaretçilerin Sergiye Yönelik Genel Değerlendirme Bulguları

Ziyaretçilerin sergiye yönelik genel olarak değerlendirmelerini öğrenmek amacıyla, 'Sergi Beklentinizi Karşılıdı mı, nasıl?' şeklinde açık uçlu soru sorulmuş; bu soruya ziyaretçilerin çoğunluğu olumlu yanıt verirken (f:9), bir kısmı olumsuz değerlendirmede bulunmuşlardır (f:4). Yapılan değerlendirmelere ilişkin veriler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Ziyaretçilerin Sergiye Yönelik Genel Değerlendirmeleri

Ziyaretçilerin Sergiye Yönelik Genel Değerlendirmeleri	Sanat Eğitimi Alan Ziyaretçiler N=7	Sanat Eğitimi Almayan Ziyaretçiler N=6
--	--	---

(Olumlu-Olumsuz)				
	f	%	f	%
Anlamın yoğun olması	4	57,1	2	33,3
Düşünmeye/sorgulamaya yöneltmesi	3	42,8	2	33,3
Yaşantıları canlandırması	3	42,8	1	16,6
Birden çok duyguya yer verilmesi	2	28,0	1	16,6
Anlamakta zorlanma	-	-	3	50,0

Tablo 11, ziyaretçilerin 'Sergiye nasıl buldunuz?' sorusuna verdikleri yanıtlarını kodlanması sonucunda oluşturulan sergiye ilişkin genel değerlendirmelerini içermektedir. Buna göre, sanat eğitimi alan ziyaretçiler sergideki resimler için en çok anlamın yoğun olması (f:4), sanat eğitimi almayanlar ise en çok anlamakta zorlanma (f:3) yanıtı verilmiştir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda; resim sergisine gelen ziyaretçilerin sanat ürünleri ile karşılaşmaları sonucunda; hem maddi- manevi yaşantıları harekete geçiren hem estetik deneyim elde etme fırsatı sağlayan hem de zihinsel sürecin aktif olarak çalıştığı öğrenme olanağı elde ettikleri kanısına varılmıştır.

Sanat eğitimi alan ya da almayan her iki grup ziyaretçi de galeri salonuna girdikleri andan itibaren resimleri incelemeye ve sanatçının ne anlattığıyla ilgilenmeye odaklanmışlardır. Sanat eğitimi alan ziyaretçilerin, bir resmi daha çok biçimsel özellikleri ile inceleyip, aldıkları derslerden yola çıkarak öğrendiklerini uygulama olanağı buldukları, resmi değerlendirirken, anlamlandırırken sanat eğitiminin verdiği kazanımlar doğrultusunda incelemelerde buldukları görülmüştür. Sanat eğitimi almayan ziyaretçiler ise, resimleri tanımlarken, sadece yaşantı sonucu öğrendikleri bilgilerden ve doğadan gözlemledikleri nesnelere yola çıkarak anlamlandırmakla kalmayıp, resmin rengi, boyutu gibi biçimsel özelliklerine de değinmişlerdir. Ayrıca, tablolarındaki kompozisyon ve kurguyu ressam "nasıl yapmış, niye yapmış, resmin içindekiler neye benziyor?" gibi sorular sorarak, sorgulama, çıkarımda bulunma, benzetme gibi becerileri kullandıkları görülmektedir.

Sonuç olarak; galeriler kültür/sanat değerlerinin sunulduğu, yaşam boyu öğrenmenin devam edebileceği, beş duyuya hitap eden, yaşantıları harekete geçiren toplumsal bir alan ve öğrenme merkezleridir. Yaşları farklılık gösteren, her iki grup ziyaretçi de süreç boyunca sanat nesnesini keşfederek, düşünerek, sorgulayarak, duygu ve sezgilerini kullanarak anlamlandırma çabası içine girmektedirler. Bu süreç sonunda; birey ister doğrudan isterse duygu ve düşüncesi ile bilgiye yönelsin, üst düzeyde yaşantısal zenginlikler elde edebilmektedir. Bilişsel ve duysal algılamının bütünleşmesi ile de kültürel bir yaşantı oluşturarak, informal bir eğitimi süreci yaşandığı da ortaya çıkmaktadır. Bu yaşanan sürecin yaşam boyu öğrenme için oldukça zengin bir olanak olduğu görülmeli ve daha da etkin hale getirilerek bu merkezlerin öğrenme alanı olarak kullanılması sağlanmalıdır. Ayrıca galeri mekânlarının bu sürece ve eğitsel amaca hizmet edebilmesi için, hem fiziki şartları uygun hale getirilmesi hem de sürece katkı sağlayabilecek personel yetiştirerek ihtiyacın karşılanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Çalıköğlü, L. (2009). *Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müzecilik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gartenhaus, A., R. (2000). *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler* (Çev: Ruhiser Mergenci ve Bekir Onur). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi* (Çev: Meltem Örgü Evren ve Emine Gül Kapçı). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 4 (Elektronik versiyonu).

Read, H. (1981). *Sanat ve Toplum* (Çev: Selçuk Mülayim). Ankara: Umran Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER:

Mustafa OKAN'ın "Yangın Öyküleri" Adlı Sergisinde Yer Alan Resimleri

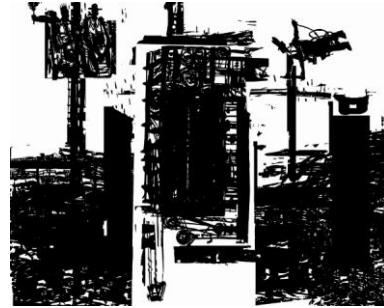
Resim 1. "Temmuz Yangını" Tuval üzerine Akrilik, 160x200cm, 2007

Resim 2. "Dağlardaki Çoban Ateşi Değil" Tuval Üzerine Akrilik, 160x200cm, 2007

Resim 3. "Ateşten Gömlek" Tuval Üzerine Akrilik, 160x200cm, 2007

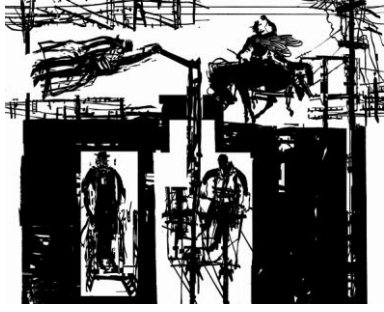
Resim 4. "Borsa Yangını ya da Şenlik Ateşi" Tuval Üzerine Akrilik, 160x200cm, 2007

Resim 5. "Önü Okyanusa Arkası Mezarlığa Bakıyor" Tuval Üzerine Akrilik, 200x450 cm, 2009

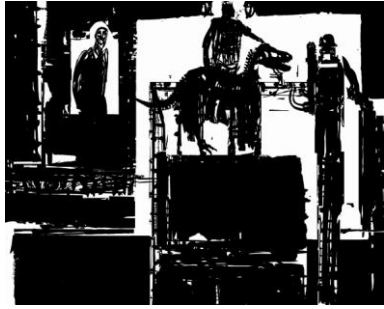
Resim 6. "Temmuz Yangını" Tuval üzerine Akrilik, 160x200cm, 2007

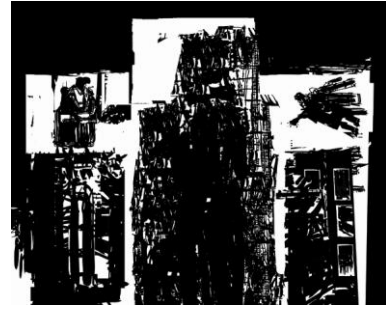
Resim 7. "Bir Çöl Yangını" Tuval Üzerine Akrilik,
160x200cm, 2007

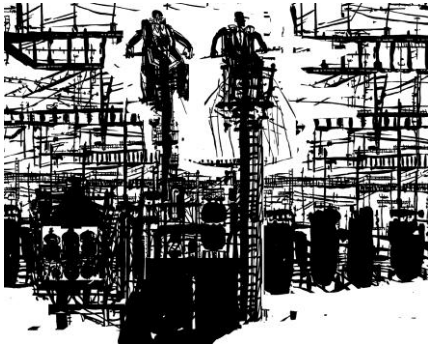
Resim 8. "Dağlardaki Çoban Ateşi Değil" Tuval Üzerine
Akrilik, 160x200cm, 2007

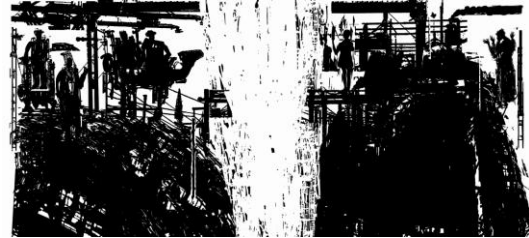
Resim 9. "Kendi Küllerinden Doğmak" Tuval Üzerine
Akrilik, 160x200cm, 2007

Resim 10. "Yangın Evi" Tuval Üzerine Akrilik,
160x200cm, 2007

Resim 11. "Kundakçılar" Tuval Üzerine Akrilik,
160x200cm, 2007

Resim 12. "Kağıt Gibi Yanan Çocuk" Tuval Üzerine
Akrilik, 200x450cm, 2009